

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор
з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

«30» *серпня* 2024р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЛІТОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	207 Водні біоресурси та аквакультура
Освітньо-професійна програма	Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Політологія». Одеса: ОНУ. 2024. 15 с.

Розробник: **І.В. Бубнов**, кандидат історичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від « 30 » серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Світлана КОЧ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОНП

Охорона, відтворення

та раціональне використання гідробіоресурсів

Павло ШЕКК
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол №   від «   »   20   р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол №   від «   »   20   р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: Всього кредитів – 4 змістових модулів – 2 ІНДЗ* – не заплановано	Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство Спеціальність 207 Водні біоресурси та аквакультура Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов'язковий Д07	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		5-й	8-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	8 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	4 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		90 год.	108 год.
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є забезпечення здобувачів теоретико-політичними знаннями, що відповідають вимогам сучасного моменту, максимальне ознайомлення їх із світовим досвідом розв'язання актуальних проблем поточного суспільно-політичного життя в Україні, формування навичок політичної культури і вміння застосовувати політичні знання в своїй професійній і громадській діяльності

Завданнями дисципліни є: систематизація і роз'яснення основних понять та проблем політології, необхідних для досягнення засад аналізу сучасної політики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетенностей:**

Загальні компетентності

K01 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

K06 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Очікувані програмні результати навчання (РН):

P04 Застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.

P06 Використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати: об'єкт і методи політичної науки, її понятійно-категоріальний апарат; зміст основних світових політологічних шкіл, концепцій і напрямків, а також характерних рис сучасних вчень про політику; сутність та принципи політичного життя, політичних відносин і процесів, конституційних прав людини і громадянина; роль і значення політичної системи і режимів у житті держави і громадянського суспільства.

вміти: визначати теоретичні, духовні та прикладні аспекти політичного знання; розуміти основні механізми підготовки та прийняття рішень у різних сферах суспільно-політичного життя та особистої ролі у цих процесах; усвідомити сенс і основні напрямки розвитку світового політичного процесу, геополітичну обстановку, місце і роль України в сучасному світі.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Сутність та основні етапи розвитку політичної думки. Теоретичні основи науки про політику

Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна.

Формування політології як науки і навчальної дисципліни. Предмет, структура і функції політології. Методи політології

Тема 2. Виникнення та еволюція світової політичної думки.

Суспільно політичні уявлення Стародавнього світу. Політична думка. Середньовіччя та епохи Відродження. Теорії природного права та суспільного договору доби Нового часу. Раціоналістичні концепції політики доби Просвітництва Основні напрямки політичної думки XIX – початку XX ст.. Розвиток світової політичної думки у XX ст.

Тема 3. Політика як соціальне явище.

Походження політики, основні теоретичні підходи щодо її сутності. Структура політики, її функції і види. Основні теорії щодо меж політики в житті суспільства

Тема 4. Влада в суспільстві.

Сутність влади: основні теоретичні підходи. Головні елементи структури влади. Основні види влади. Специфіка політичної влади. Легітимність влади

Тема 5. Політична система суспільства.

Поняття та сутність політичної системи. Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем.

Змістовий модуль 2. Сутність та специфіка функціонування політичних інститутів і політичних процесів.

Тема 6. Держава в політичній системі. Громадянське суспільство і правова держава.

Еволюція уявлень про державу та її походження в історії політичної думки. Сутність, функції та основні форми держав. Громадянське суспільство і його співвідношення з державою. Правова та соціальна держави.

Тема 7. Політичні партії та суспільно-політичні об'єднання в політичній системі суспільства.

Походження, сутність і функції політичних партій. Типологія політичних партій і партійних систем. Проблеми багатопартійності в сучасній Україні. Характер, цілі, функції та принципи діяльності суспільно-політичних рухів і організацій. Типологія суспільних об'єднань.

Тема 8. Політична еліта і політичне лідерство.

Поняття, типи та функції політичних еліт. Сутність явища лідерства. Теорії політичного лідерства Класифікації політичного лідерства. Функції політичних лідерів.

Тема 9. Політична свідомість і політична культура

Сутність та види політичної свідомості. Сутність політичної культури, її структура та функції Типи політичних культур.

Тема 10. Політика і засоби масової інформації.

Поняття та функції засобів масової інформації. Основні канали та особливості політичного впливу ЗМІ. Політичне маніпулювання та шляхи його обмеження.

Тема 11. Зовнішня політика національної держави і глобальні проблеми людства.

Міжнародні відносини і їх сучасні тенденції. Сутність, зміст, функції та форми зовнішньої політики. Характеристика основних глобальних політичних проблем.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Сутність та основні етапи розвитку політичної думки. Теоретичні основи науки про політику												
Тема 1. Політологія як наука і навчальна дисципліна.	10	1	2			7	8	1	1			6
Тема 2. Виникнення та еволюція світової політичної думки.	14	2	2			10	15	1	-			14
Тема 3. Політика як соціальне явище	11	2	1			8	11	1	-			10
Тема 4. Влада в суспільстві.	10	2	1			7	10	1	1			8
Тема 5. Політична система суспільства.	9	1				8		-	-			8
Разом за змістовим модулем 1	54	8	6			40	52	4	2			46
Змістовий модуль 2. Сутність та специфіка функціонування політичних інститутів і політичних процесів.												
Тема 6. Держава в політичній системі. Громадянське суспільство і правова держава.	14	2	2			10	8	1	1			6
Тема 7. Політичні партії та суспільно-політичні об'єднання в політичній системі суспільства.	14	2	2			10	15	1	-			14
Тема 8. Політична еліта і політичне лідерство.	11	1	-			10	12	-	-			12
Тема 9. Політична свідомість і політична культура	8	1	1			6	12	-	-			12
Тема 10. Політика і засоби масової інформації.	8	1	1			6	8	1	1			6
Тема 11. Зовнішня політика національної держави і глобальні проблеми людства.	11	1	2			8	13	1	-			12

Разом за змістовим модулем 2	66	8	8			50		4	2			62
Усього годин	120	16	14			90	120	8	4			108

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин (денна форма навч)	Кількість Годин (заочна форма навч)
1	Політологія як наука і навчальна дисципліна. 1. Становлення політології як самостійної наукової дисципліни. 2. Предмет політичної науки. Методи політології. 3. Структура та функції політичної науки.	2	1
2	Виникнення та еволюція світової політичної думки 1. Суспільно-політичні уявлення Стародавнього світу. 2. Політична думка Середньовіччя та епохи Відродження . 3. Теорії природного права та суспільного договору доби Нового часу. 4. Основні напрямки політичної думки ХІХ – початку Політика як соціальне явище ХХ ст.	2	-
3	Поняття і структура політики. 1. Типологія політики 2. Функції політики. 3. Взаємозв'язок політики з іншими формами суспільної свідомості	1	-
4	Влада в суспільстві. 1. Сучасні концепції влади. 2. Властивості та структура політичної влади. 3. Проблеми легітимність політичної влади.	1	1
5	Держава в політичній системі суспільства. Громадянське суспільство 1. Поняття, ознаки і функції держави. Теорії походження держави. 2. Форми сучасної держави. 3. Основні принципи правової і соціальної держави Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства.	2	1
6	Політичні партії та суспільно політичні об'єднання в політичній системі суспільства 4. Політичні партії: поняття, види, місце в політичній системі. 5. Різновиди партійних систем. Особливості партійної системи сучасної України. 6. Групи інтересів. Групи інтересів у політичній системі України	2	-
7	Політична свідомість і політична культура. Сутність та види політичної свідомості. 1. Сутність та види політичної свідомості.	1	-

	2. Поняття, структура і функції політичної культури. 3. Типологізація політичної культури.		
8	Політика і засоби масової інформації. 1. Роль і функції засобів масової інформації в політичному процесі. 2. Поняття і сутність політичного маніпулювання. Межі маніпулювання	1	1
9	Зовнішня політика національної держави і глобальні проблеми людства 1. Сутність і тенденції розвитку сучасних міжнародних відносин. 2. Сутність, зміст, функції та форми зовнішньої політики. 3. Характеристика та класифікація основних глобальних політичних проблем сучасності	2	-
Разом		14	4

6. Теми семінарських занять
(не передбачено)

7. Теми лабораторних занять.
(не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.в)	Кількість годин (з.в.)
1	Політологія як наука і навчальна дисципліна.	7	6
2	Виникнення та еволюція світової політичної думки	10	14
3	Політика як соціальне явище	8	10
4	Влада в суспільстві.	7	8
5	Політична система суспільства.	8	8
6	Держава в політичній системі. Громадянське суспільство і правова держава.	10	6
7	Політичні партії та суспільно-політичні об'єднання в політичній системі суспільства.	10	14
8	Політична еліта і політичне лідерство.	10	12
9	Політична свідомість і політична культура	6	12
10	Політика і засоби масової інформації.	6	6
11	Зовнішня політика національної держави і глобальні проблеми людства.	8	12
Разом		90	108

До самостійної роботи відноситься:

- підготовка до лекцій і практичних занять;
- підготовка фіксованих усних доповідей з відповідної тематики практичних занять.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання спрямовані на ефективне розв'язання навчально-професійних завдань:

Метод проблемного викладення навчального матеріалу.

Пояснювально-ілюстративні методи: лекція, пояснення, самостійне опрацювання літературних джерел, робота з електронними конспектами лекцій та презентаціями, опрацювання наукових публікацій.

Наочні: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), презентація результатів власних досліджень

Практичні: виконання індивідуальних завдань тощо.

Методи формування і стимулювання пізнавальної діяльності: навчальні дискусії.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою та відсоток від максимальної кількості балів	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно (90-100% від максимальної кількості балів)	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при

		самостійній роботі.
Добре (75-89% від максимальної кількості балів)	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно (60-74% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Не задовільно з можливістю повторного складання (35-59% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

1. Політологія як наука та навчальна дисципліна.
2. Предмет, метод та структура політичної науки.
3. Дж.Локк як засновник політичної доктрини класичного лібералізму.
4. Сутність вчення Ж.Ж.Руссо про народний суверенітет.
5. Сутність теорії Ш.Л.Монтеск'є про розділ влад.
6. Погляди на людину і політику І.Канта.
7. Погляди О.Конта як засновника позитивізму.
8. Політико-соціологічні погляди Г.Спенсера.
9. Теорія соціального реформаторства у поглядах Е.Дюркгейма.
10. Сутність та головні елементи політичної системи суспільства.
11. Характеристику основних політичних систем сучасності.
12. Відмінні риси політичної системи сучасної України.
13. Феномен «влади» в суспільній науці. Різновиди влади.
14. Політична влада: поняття, природа, риси та функції.
15. Легітимність та легальність як сутнісні ознаки влади.
16. Теорія розподілу повноважень гілок влади та її сучасне значення
17. Сутність громадянського суспільства.
18. Типові риси правової держави.
19. Співставлення соціального та правового принципів державної організації.
20. Сутність та задачі соціальної держави.
21. Сутність та функції суспільно-політичних об'єднань.
22. Принципи формування та функціонування суспільно-політичних об'єднань.
23. Характеристика основних суспільно-політичних об'єднань сучасної України.
24. Визначення основних міжнародних політичних організацій.
25. Класифікація суспільно-політичних об'єднань.
26. Сутність, структура та функції політичної свідомості.
27. Основні типи політичної свідомості.
28. Сутність та функції громадської думки.
29. Зміст політичної культури.
30. Сутність, структура та функції політичної культури.
31. Класифікація політичної культури.
32. Функції ЗМІ у політичному житті.
33. Політичне маніпулювання та шляхи його обмеження.
34. Характеристика основних форм суспільної організації ЗМІ.
35. Сутність та зміст зовнішньої політики національної держави.
36. Характеристика основних принципів сучасного міжнародного життя.
37. Зміст основних зовнішньополітичних функцій держави.
38. Аналіз основних засобів здійснення зовнішньої політики.
39. Структура та принципи світової політики.
40. Класифікація глобальних політичних проблем сучасності.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль								Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Підсумковий контроль	
T1	T2	T3-4 Модульний контроль №1	T5	T6	T7-8	T9 Модульний контроль №2	іспит	
7	7	25 (10+15)	6	6	8	21 (6+15)	20	100

T1, T2 ... T9 – теми семінарських занять

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Бубнов І.В. Політологія: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2021. 110 с.
2. Бубнов І.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Політологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 207 Водні біоресурси та аквакультура
3. Бубнов І.В. Силабус навчальної дисципліни «Політологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 207 Водні біоресурси та аквакультура
4. Електронний навчальний курс дисципліни «Політологія».
5. Тематичні мультимедійні презентації з дисципліни «Політологія».
6. Відео-лекції навчального курсу «Політологія».

Вищезазначене навчально-методичне забезпечення розміщено за посиланнями:

www.eprints.library.odeku.edu.ua

www.http://dpt19s.odeku.edu.ua/course/view.php?id=3

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бабкіна О. В., Безродний Є. Ф., Горбатенко В. П., Дмитренко С. П., Дорофей В.Т. Політологія: Посібник для студ. вузів / О.В. Бабкіна (ред.), В.П. Горбатенко (ред.). К. : Видавничий центр «Академія», 2004, 366с.
2. Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник/ І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. - К.: Центр учбово літератури, 2007, 289 с.
3. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. Ред.проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с
4. Політологія: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл / М.І. Панов (керівник авт.кол.), Л.М.Герасіна, В.С.Журавський та ін.. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 520 с.
5. Бубнов І.В. Політологія: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2021.110 с

Додаткова

1. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: Навч. посібн. – 7-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 415 с.
2. Погорілий Д.Є Політологія: кредитно-модульний курс. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. Фірма «Інкос», 2008. 432 с.
3. Політологія: Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – 3-тє видання, перероб., доп. Київ: ВЦ «Академія», 2015. 567 с.
4. Політологія / А. Колодій, Л. Климаська, Я. Косміна, В. Харченко; за наук. ред. А Колодій. – 2-е вид., перероб. та доп. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013. 664 с.
5. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки). Підручник. К.: Либідь, 2002. 576 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Наукова бібліотека Одеського національного університету URL: <http://lib.onu.edu.ua>

Наукова періодика України. Сторінка відкритого доступу Національної бібліотеки України ім. В Вернадського. URL <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

Сайт журналу «Віче». URL: <http://www.viche.info>

Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН

України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>

Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень. URL: <http://www.usipr.kiev.ua>

Репозитарій ОДЕКУ www.eprints.library.odeku.edu.ua – Електронний навчальний курс дисципліни «Політологія» [www.http://dpt19s.odeku.edu.ua/course/view.php?id=3](http://dpt19s.odeku.edu.ua/course/view.php?id=3) –